

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

NEVELE - LANDEGEMDORP

8 EN 9 JUNI 2009

David Vanhee & Evelien Taelman

COLOFON

© 2011

© D. Vanhee Kale - Leie Archeologische Dienst & E. Taelman Ename Expertisecentrum
figuren © Auteurs (KLAD), tenzij anders vermeld

layout:

druk- & bindwerk:

verantwoordelijke uitgever:

D. Vanhee

Zquadra, Kortrijk

Kale - Leie Archeologische Dienst

Kasteelstraat 26

9880 Aalter

www.deklad.be

I. Voorwoord

Dit document biedt een bondig overzicht van het vooronderzoek met proefsleuven uitgevoerd op het terreinen voor de sociale verkaveling nabij Landegemdorp te Nevele - Landegem en uitgevoerd door David Vanhee van de KLAD en Evelien Taelman van het Ename Expertisecentrum en aangesteld door de bouwheer.

II. Inhoud

I. Voorwoord	3
II. Inhoud	5
IV. Projectomschrijving	9
IV.1 Aanleiding van en opbouw naar het onderzoek	9
IV.2 Tijds kader	9
IV.3 Financieel kader	9
V. Archeologische en historische voorkennis	11
VI. Resultaten	13
Zone I	13
Zone II	15
Zone III	15
VII. Besluit	17
VIII. Bibliografie	19

III. Administratieve gegevens

LOCATIEGEGEVENS

Gemeente: Nevele
Plaats/straat: Landegemdorp
Kadastrale gegevens: Nevele, 5e afdeling, sectie b, nrs. 6b, 7b, 13, 14d, 14e, 15a, 23 en 24
X: 94179.27
Y: 194484.33

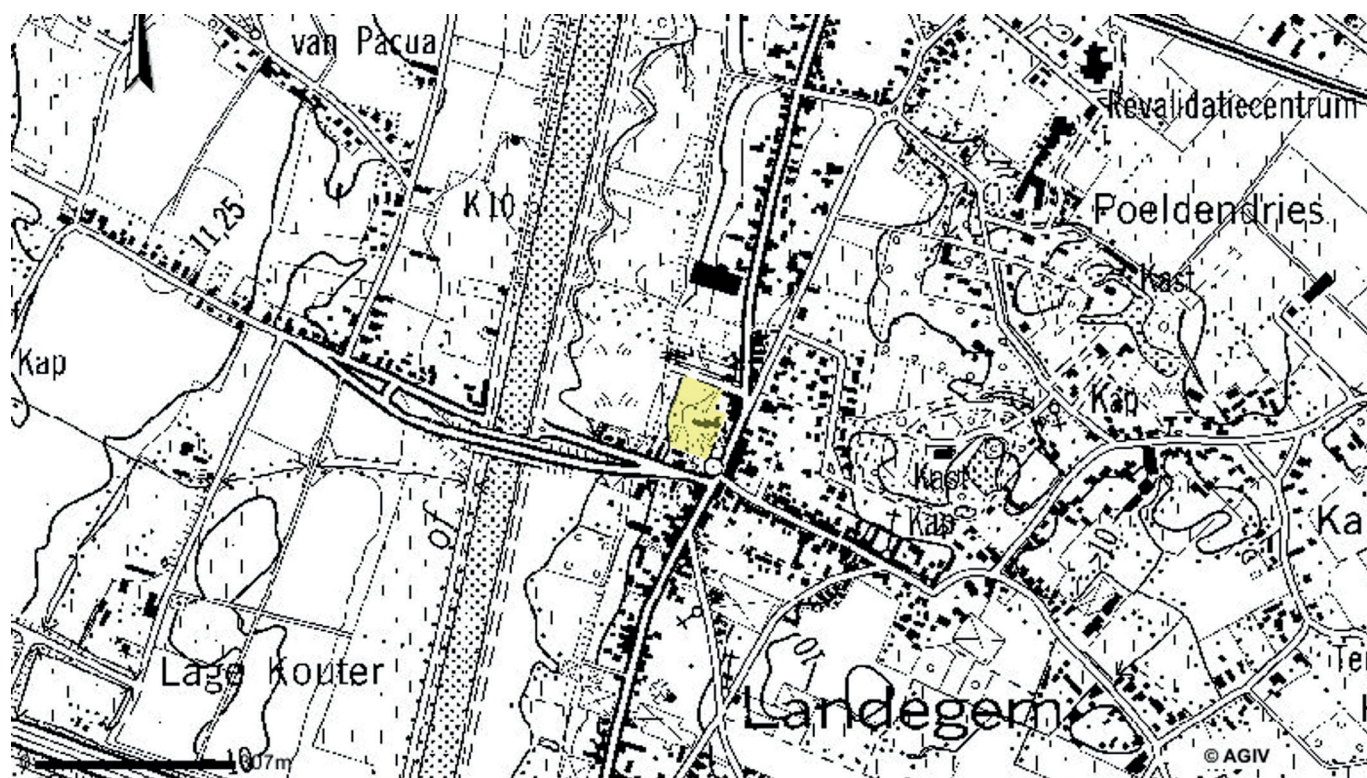
OPGRAVINGSDOCUMENTATIE

Vergunning: 2009/175
Geldig: 8 juni 2009 tot 31 oktober 2009
Naam aanvrager: David Vanhee

Naam vooronderzoek: Landegemdorp
Opgravingscode: Nev – LND – VO09
Datum: 8 en 9 juni 2009
Te onderzoeken oppervlakte: ca. 1 ha
Algemene methodiek: vooronderzoek met proefsleuven (ca. 12 m tussen) en plaatselijk een kijkvenster

BOUWHEER

De Volkshaard cvba
Ravensteinstraat 12
9000 Gent
Tel: 09/233.50.45 en Fax: 09/233.06.23

Figuur 1: Ligging van de site, nabij de kerk van Landegem. Let op de oorspronkelijke loop van de Oude Kale, tegenover de rechtgetrokken versie op onderstaande luchtfoto. (© www.agiv.be)

Figuur 2: Het terrein vanuit de lucht op de foto van gisoost met (1) de site, (2) de kerk van Landegem en (3) het Schipdonkanaal en (4) de verplaatste loop van de Kale. (gisoost.be)

IV. Projectomschrijving

IV.1 AANLEIDING VAN EN OPBOUW NAAR HET ONDERZOEK

Het project omvat de bouw van een aantal sociale appartementen en woningen op een terrein van ca. 1 ha. nabij Landegemdorp en de Brouwerijstraat te Nevele – Landegem. De percelen zijn kadastraal gekend als Nevele 5e afdeling, sectie B, nrs. 6b, 7b, 13, 14d, 14e, 15a, 23 en 24.

Het plangebied vertoont een uitgesproken helling die loopt van oost naar west, of van Landegemdorp naar de vallei van de Oude Kale toe. Het hoogteverschil bedraagt soms meer dan 3,6 m en daalt van ca. 11,50 m TAW naar ca. 7,90 m TAW. De hoogteverschillen zijn opgemeten door de landmeter.

De bodemkaart van België karteert het gebied als Sbb; een droge lemige zandbodem met structuur B horizont.

Van de opgesomde kadastrale nummers werden 6b, 7b, 14d, 15a en 24 effectief gesondeerd. Perceel 13 is bebost en vormt een blijvende groenzone binnen het plangebied; enkele van de notelaars worden behouden wegens hun landschappelijke waarde. De percelen 14e en 23 zijn bestaande toegangswegen.

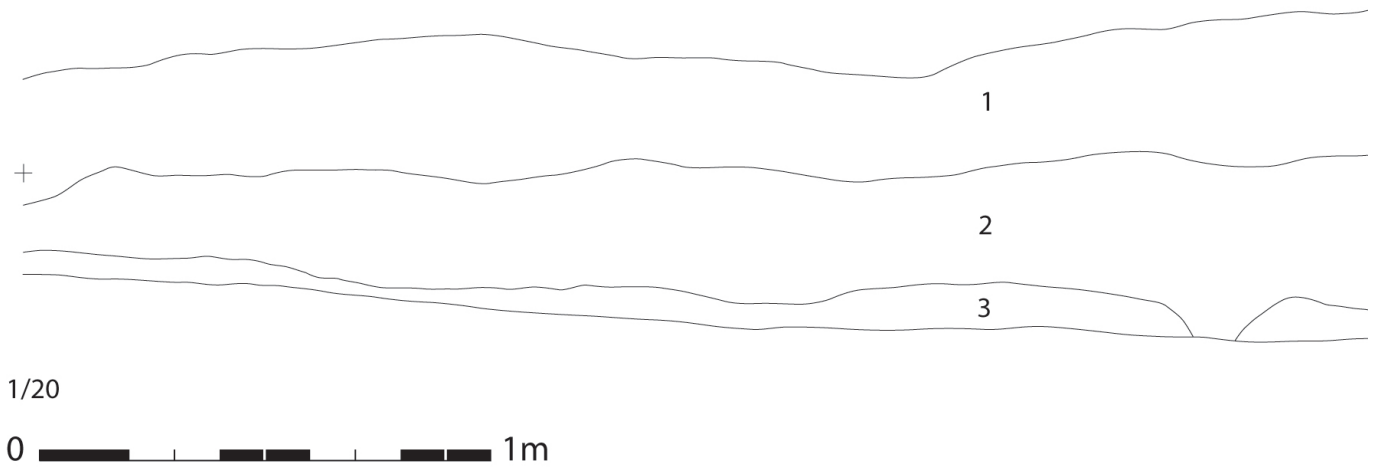
IV.2 TIJDSKADER

Het vooronderzoek vond plaats op 8 en 9 juni 2009.

IV.3 FINANCIËEL KADER

De bouwheer stond in voor de kosten van de kraan, de aanstelling van een archeoloog bij het Ename Expertisecentrum en de landmeter terwijl de KLAD de intergemeentelijk archeoloog ter beschikking stelde.

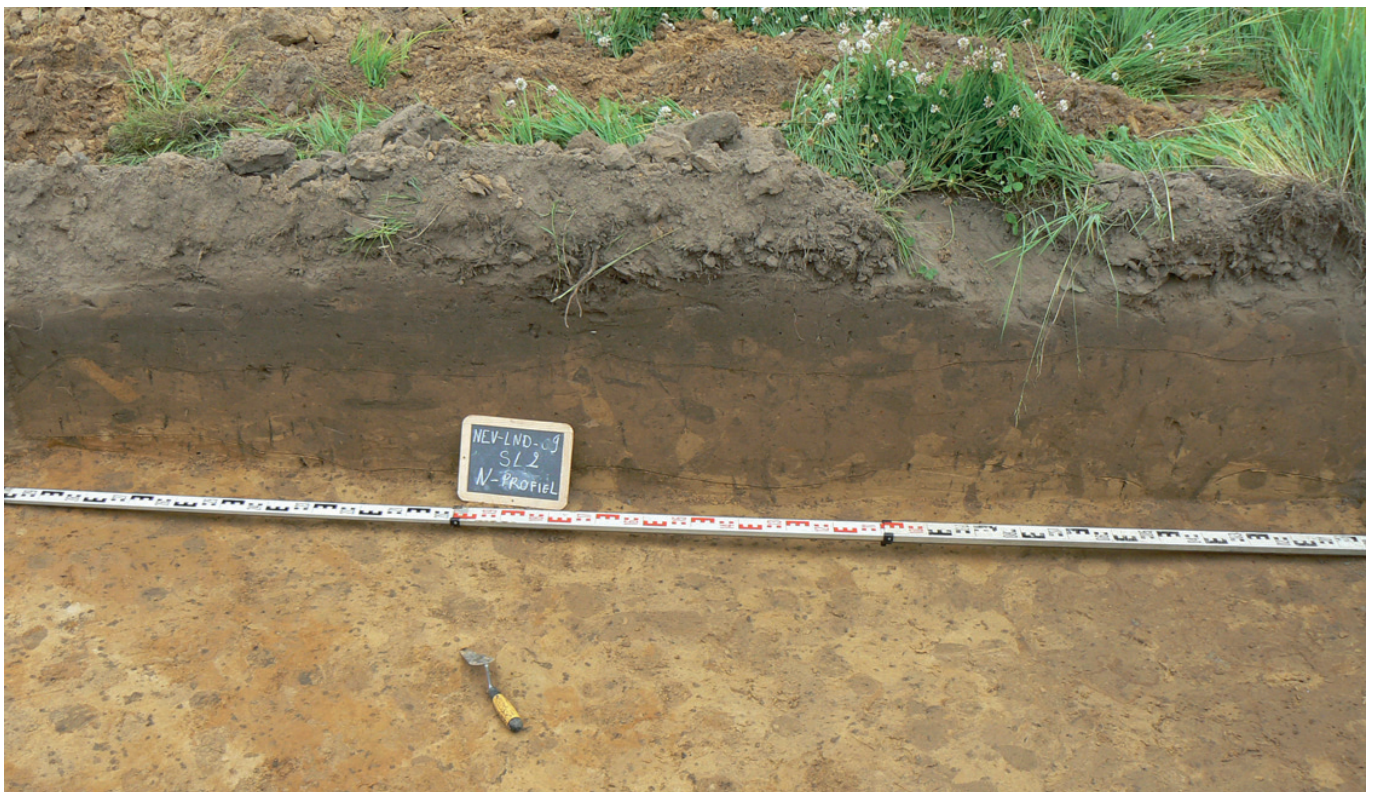
Nev-Landegemdorp-09
 Profieltekening N-wand Sleuf II

- 1 Ap1 humusrijke teelaarde
 zand met lichte leemfractie
 donkerbruin, veel bioturbatie
- 2 Ap2 uitgeloopte teelaarde/ploeglaag
 zand/lemig
 lichtbruin, zeer veel bioturbatie
- 3 C-bodem
 lemig zand, veel bioturbatie

Figuur 3: Profieltekening van het noordelijk profiel van Sleuf II.

Figuur 4: Overzichtsfoto van het noordelijk profiel van Sleuf II.

V. Archeologische en historische voorkennis

Bij de start van het vooronderzoek waren er geen archeologische indicatoren gekend voor het terrein. Het was vooral de ligging langs de vallei van de Kale die het mogelijk maakte dat er archeologische sporen zouden aangetroffen worden. Voor de regio zijn daar heel wat voorbeelden van.

De oudste vondsten uit de omliggende regio zijn voornamelijk prospectievondsten. Deze die gaan van het epi-paleolithicum tot en met het neolithicum (VAN DER HAEGEN G., 1998). Bij de opvolging van een Aquafinracé te Hansbeke begin 2009 werd een kuil met de resten van een potbeker aangetroffen. Dit bekertype kan in het finaal-neolithicum gedateerd worden (HOORNE J. ET AL, 2009).

Voor Nevele en deelgemeenten zijn enkele circulaire structuren bekend door luchtfotografie. Het gaat vaak om geïsoleerde circulaire structuren. In enkele gevallen – te Merendree Melderen en te Vosselare Kouter en Meerskant – spreekt men van grafvelden met meerdere structuren. In 1990 werd een kort onderzoek uitgevoerd op een van de circulaire structuren van het grafveld Kouter (BOURGEOIS J. ET AL, 1998 & BOURGEOIS J. ET AL, 1999). Dergelijke circulaire structuren worden algemeen verbonden met de grafritus uit de midden-bronstijd (1.700 tot 1.100 v.C.) waarbij de doden (van de elite) begraven werden onder een grafheuvel, omring met één of meerdere grachten (BOURGEOIS J. ET AL, 1999). Bewijzen van nederzettingen uit deze periode zijn er nog niet.

Voor Landegem moeten we nog één van de zeldzame bronzen voorwerpen, gevonden in de regio, vernoemen. In 1965 vonden spelende kinderen een lanspunt in de moerassige vlakte langsheen de Oude Kale ter hoogte van Landegem. Deze lanspunt is 10 cm lang en heeft een ovaal blad (MARTENS E., 2007).

Slechts een aantal vondsten uit de regio dateren in de ijzertijd. Het gaat onder meer om een perceleringssysteem dat werd gevonden bij het onderzoek van de circulaire structuur uit de bronstijd te Vosselare - Kouter (BOURGEOIS J. & DE MULDER G., 1992). Een ander grachtensysteem werd door luchtfotografische opnamen langs de Gentstraat opgemerkt (BOURGEOIS J. ET AL, 1998).

De Romeinse vondsten maken zowat de hoofdbrok uit van de archeologische kennis over Nevele. Over het Romeins Merendree is er natuurlijk heel wat bekend. Vooral de sporenconcentratie langsheen de Molenkouterslag, zowel langs het Kanaal van Schipdonk als in de richting van het centrum, valt op. Archeologen van de Gentse Universiteit hebben door de synthese van de gegevens uit veld- en luchtprospectie, studie van de vondsten en noodopgravingen getracht de grootte en de belangrijkheid van deze concentratie in te schatten. Zij berekenden dat 15 tot 20 ha van de zandrug gelegen nabij de kruising van de Neerkale en de Kruiskale sporen bevat van een Romeinse nederzetting, mogelijk een vicus en misschien zelfs een heiligdom (DE CLERCQ W. ET AL, 1998).

Ook op de koutercomplexen langs de Kale te Vosselare zijn heel wat bewijzen van Romeinse bewoning vastgesteld. Op basis van de spreiding van de Romeinse vondsten, luchtfotografische gegevens en een tweetal opgravingen, zou over die kouterug een Romeins wegtracé lopen. Deze weg loopt vanuit Deinze naar Vosselare en steekt ter hoogte van Vosselareput (Astene -Deinze) de Leie over om dan haar traject naar Merendree verder te zetten.

Vlakkbij de site in Landegem, onder de huidige bibliotheek in de Stationsstraat, is dan weer Romeinse aanwezigheid vastgesteld en voor Hansbeke zijn bij de opvolgingswerken van het Aquafinracé (2009) een tweetal gebouwplattegronden en een brandrestengraf (HOORNE J. ET AL, 2009a) aangetroffen.

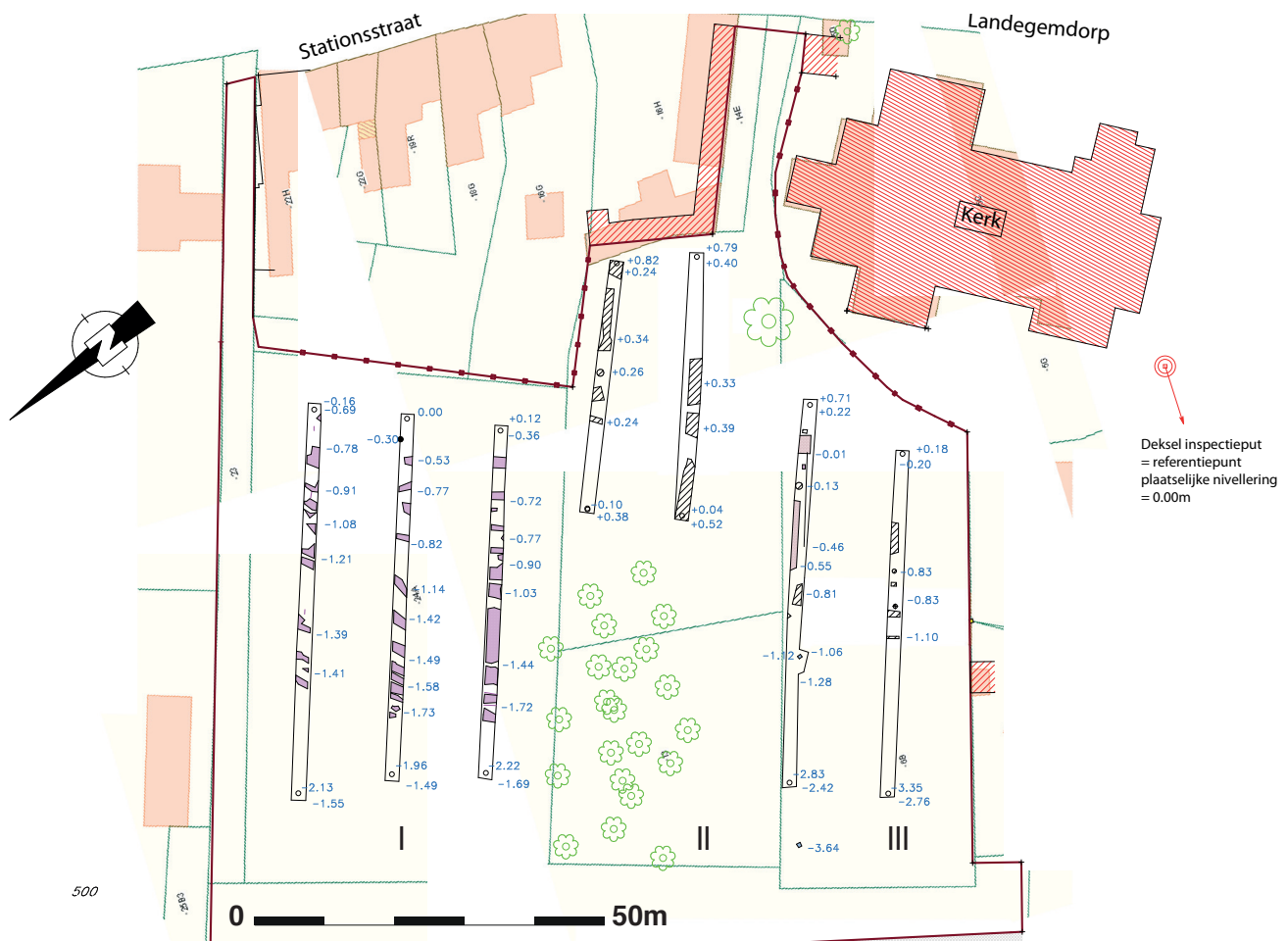
Nabij Kerrebroek en vlakbij het centrum van Nevele is een Romeinse steenbouwsite onderzocht uit de

2e eeuw n.C. Tot op heden is echter nog steeds niet duidelijk welke functie dit gebouw zou kunnen hebben (DE CLERCQ W. ET AL, 1998 & THOEN H., 1998).

De periode tussen de 5e eeuw en 9e eeuw n.C. wordt beschouwd als de vroege middeleeuwen. Archeologische sporen uit deze periode zijn eerder schaars. Vermoedelijk hebben de onrust na het verval en de ondergang van het Romeinse Rijk en de Germaanse volksverhuizingen tussen de late 4e en de 6e eeuw hiermee te maken. De regio zou behoorlijk ontvolkt zijn (DE CLERCQ W., 1998a). Toch is het ook mogelijk dat we de vroegmiddeleeuwse sites moeilijk herkennen, of dat ze onder de bestaande dorpskernen gelegen zijn.

De volle middeleeuwen in Nevele zijn bekend uit de opgraving te Merendree Molenkouterslag (2005) waar een gebouwplattegrond uit deze periode onderzocht (VANHEE D. & HOORNE J., 2005). Dergelijke omgrachte erven met hoofdgebouwen, bijgebouwen en waterputten leren ons meer over de middeleeuwse landinname.

Figuur 5: Sleuvenplan met aanduiding van de zones.

VI. Resultaten

Het gesondeerde gebied kan opgedeeld worden in 3 zones; met name Zone I op perceel 24 (sleuven I t.e.m. III), Zone II op de percelen 14d en 15a (de sleuven IV en V) en Zone III op de percelen 6b en 7b (de sleuven VI en VII).

ZONE I

De eerste zone bevat het perceel met nummer 24 en doet dienst als weide. Hier werden 3 parallelle sleuven aangelegd (I – III) volgens een quasi oost - westelijke richting.

In alle deze sleuven was de gekarteerde droge, lemige zandbodem met structuur B horizont (Sbb) duidelijk. Naar de vallei van de Oude Kale toe (westen) is de leemfractie iets groter. De bodemopbouw is eenvoudig, consistent en typisch voor de zandstreek; een ploeglaag van ca. 40 tot 50 cm dik met daaronder de stabiele moederbodem. De ploeglaag zelf kan opgedeeld worden in een humusrijke Ap1 en een meer uitgeloopte Ap2. Als voorbeeld werd een deel van de noordelijke profielwand van sleuf II ingetekend en beschreven.

In de sleuven werden enkel recente of subrecente verstoringen aangetroffen. Het lijkt voornamelijk te gaan om grachten en grote kuilen. Deze sporen werden ingemeten door de landmeter.

Na het couperen van twee van deze sporen bleken ze slechts een tiental cm bewaard. De vulling leunt sterk aan bij de humusrijke Ap2. Uit enkele van deze sporen werd aardewerk verzameld, waaronder

Figuur 6: Zicht op enkele van de sporen in Sleuf I.

Figuur 7: Zicht op enkele van de sporen in Sleuf III.

Figuur 8: Beeld van de verstoringen met recent bouwpuin in Sleuf IV in Zone II.

Figuur 9: Verstoringen met recent bouwpuin in de Sleuf V in Zone II.

Figuur 10: Verstoringen teweeg gebracht door de serrebouw in Sleuf VI. De kuilen zijn vaak gevuld met glas en recent bouwpuin.

zwartgoed, rood geglazuurd aardewerk en witgoed, dat in de postmiddeleeuwen kan gedateerd worden.

ZONE II

De tweede zone omvat de percelen 14d en 15a en was tot voor kort bebouwd door een boerderij aan de oostelijke zijde. In de twee oost – westelijke gerichte sleuven IV en V werden sporen van de recente sloop van dit gebouw terug gevonden. Deze recente verstoringen waren gevuld met recent puin, bakstenen, glas en plastic. De grachten en kuilen zoals die in de eerste drie sleuven voorkwamen, ontbreken hier.

ZONE III

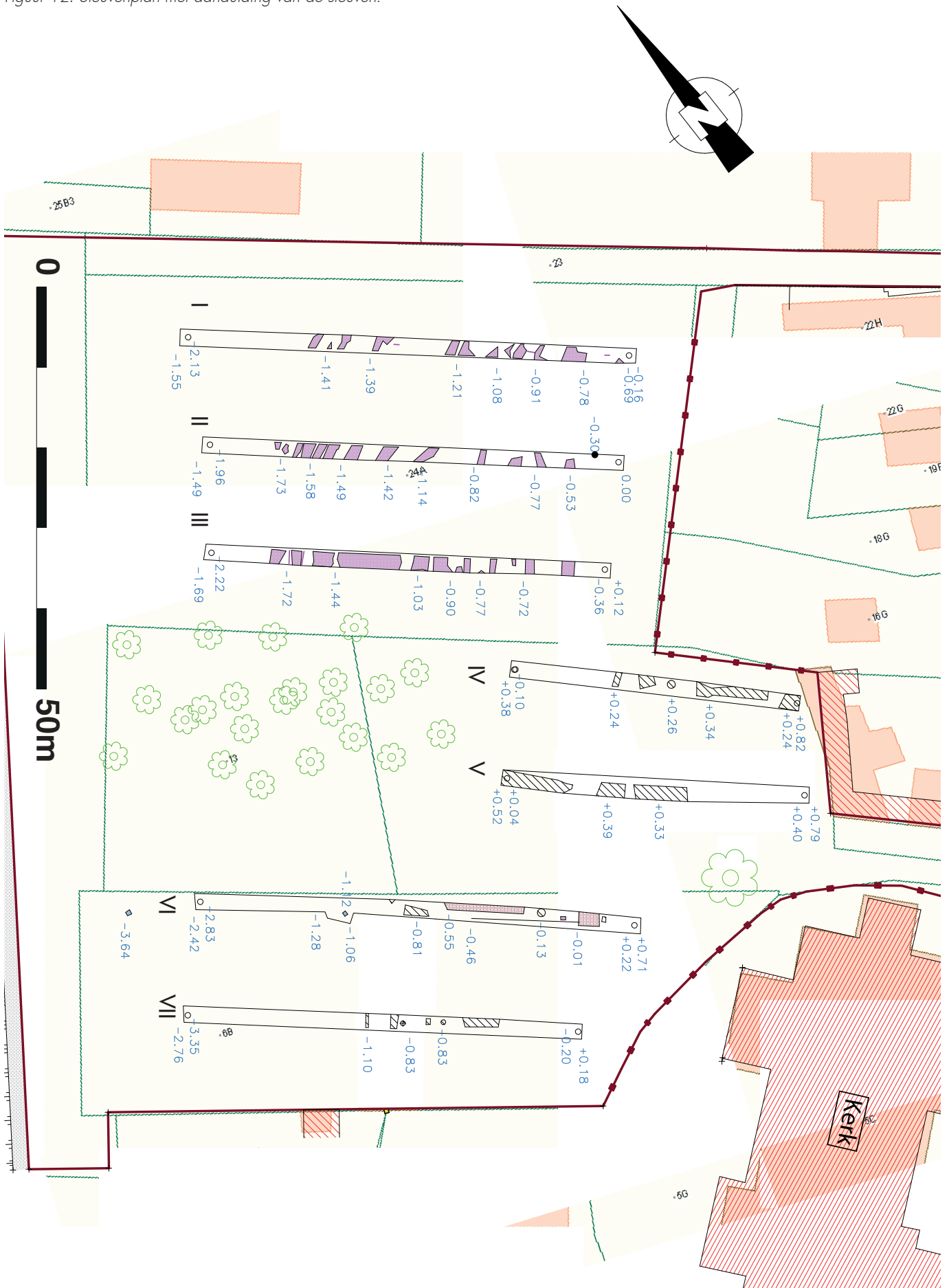
Ook sleuven VI en VII liggen in oost - westelijke richting in percelen 6b en 7b, omschreven als zone III. Aan de oostelijke zijde van de percelen stonden voordien serres en struiken, die reeds zijn verwijderd. In de sleuven zijn zowel sporen van de serres (recente verstoringen met glas, baksteen, buizen en ander bouw materiaal) en de struiken (lange stroken met wortels) terug te vinden.

In sleuf VI werd aan westelijke zijde een klein kijkvenster aangelegd, waarbij de sleuf circa 1 meter breder werd gemaakt, om een recente betonnen waterput te lokaliseren. Ten westen van deze sleuf, tussen de grens van het perceel en de grens van de sleuf, werd een tweede betonnen waterput gelokaliseerd. In beide sleuven ontbreken archeologische sporen.

Figuur 11: Een van de waterputten.

Figuur 12: Sleuvenplan met aanduiding van de sleuven.

VII. Besluit

Voorafgaand aan de bouw van de sociale appartementen en woningen op de percelen 6b, 7b, 13, 14d, 14e, 15a, 23 en 24 van de vijfde afdeling, sectie B van Nevele tussen Landegemdorp en de Brouwerijstraat te Nevele – Landegem werd een archeologisch vooronderzoek met proefsleuven uitgevoerd. Van de opgesomde kadastrale nummers werden 6b, 7b, 14d, 15a en 24 effectief gesondeerd. Het bosje met enkele landschappelijke notelaars dient behouden te blijven, terwijl de percelen 14e en 23 bestaande toegangswegen zijn.

Er werden zeven parallelle proefsleuven getrokken. Daarbij werd de dunne ploeglaag verwijderd om tot de droge, lemige zandbodem te komen.

Snel werd duidelijk dat in de eerste drie sleuven (Sleuven I t.e.m. III) op Zone I (perceel 24) een reeks donkerbruine grachtjes en een aantal kuilen voorkwamen. Deze ontbraken in de overige sleuven op de zones II en III. Deze sporen bleken op basis van het aangetroffen aardewerk echter relatief recent te zijn, waren ondiep bewaard en bevatten dus weinig archeologische waarde. Vermoedelijk zijn ze afkomstig van agrarische activiteit.

De andere sleuven (Sleuven IV t.e.m. VII) op zone II en III vertoonden dan weer veel recente verstoringen. Deze kunnen toegeschreven worden aan een recent gesloopte hoeve en serre. Van de serreteelt werden nog een leiding en twee betonnen waterputten aangetroffen.

Er kan besloten worden dat er op deze percelen geen relevante archeologische sporen aanwezig zijn en er dus geen verder onderzoek noodzakelijk is.

VIII. Bibliografie

- BOURGEOIS J., DE CLERCQ W., DE MULDER G., MEGANCK M. & VERLAECKT K., 1998. Het Land van Nevele in de metaaltijden. In: *VOBOV-info*, 47, pp. 13 - 23.
- BOURGEOIS J. & DE MULDER G., 1992. Een grafheuvel uit de bronstijd en prehistorische perceleringen. Opgravingen 1990 op de kouter te Vosselare. In: *Het Land van Nevele*, XXIII(4), pp. 245 - 266.
- BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen III*. Gent.
- DE CLERCQ W., 1998a. Ongeschreven verleden. Een archeologische kijk op de vroegste bewoningsgeschiedenis van het Land van Nevele. In: *Het Land van Nevele*, 29- 2, pp. 89 - 160.
- DE CLERCQ W., 1998b. De vroege middeleeuwen op het grondgebied van het Land van Nevele. In: *VOBOV-info*, 47, pp. 61 - 62.
- DE CLERCQ W., DESCHIETER J., HAGEMAN B., THOEN H. & VERMEULEN F., 1998. Recent archeologisch onderzoek in de vallei van de Kale, grondgebied Land van Nevele: sites en structuren. In : *VOBOV-info*, 47, pp. 28 - 33.
- HOORNE J., Taelman E. & VANHEE D., 2009. *Archeologische opvolging Aquafintrace Hansbeke. Januari - februari 2009*. (=KLAD-Rapport 13)
- MARTENS E. 2007. Erfgoed Leeft 3. Meetjesland Graaft. Eeklo, 33p.
- THOEN H., 1998. De Romeinse bewoning in de vallei van de Kale binnen het gebied van het Land van Nevele. Status quaestionis van het onderzoek. In: *VOBOV-info*, 47, pp. 24 - 27.
- VAN DER HAEGEN G., 1998. Steentijdvondsten in het Land van Nevele. In: *VOBOV-info*, 47, pp. 6 - 12.
- VANHEE D. & HOORNE J., 2005. Een volmiddeleeuwse hoeve met explosieve verrassing in de Molenkouterslag. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium. In: *Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen*, pp. 180 - 181.

